

Zofia Byczkowska

POCZĄTKI DZIAŁALNOŚCI KLINICZNEJ W ZAKRESIE OSTRYCH ZATRUCÍ W INSTYTUCIE MEDYCYNY PRACY W ŁÓDZI

z Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi - dyrektor: prof. dr hab. med. J. Indulski

Przedstawiono historię rozwoju bazy klinicznej w Instytucie Medycyny Pracy w Łodzi opartą na wspomnieniach autorki i niektórych publikacjach obrazujących usługową i naukową działalność w zakresie ostrych zatrucí: w latach 1951-1957 - w ramach III Kliniki Chorób Wewnętrznych Akademii Medycznej w Łodzi Kier. Kliniki - prof. dr hab. W. Markert oraz w latach 1957-1969 - jako Kliniki Chorób Zawodowych Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi.

Sięgnięcie do początków działalności klinicznej w zakresie ostrych zatrucí zmusza mnie do osobistych wspomnień, ponieważ właśnie mnie przypadła w udziale praca w III Klinice Chorób Wewnętrznych Akademii Medycznej, w której powstał załazek dzisiejszych Klinik Instytutu.

W 1951 roku prof. Emil Paluch, twórca naszego Instytutu, zgodził się na moje doksztalcanie się i pracę w Klinice Chorób Wewnętrznych kierowanej przez prof. Wacława Markerta - w najbliższym sąsiedztwie ówczesnej Poradni Chorób Zawodowych przy ul. Narutowicza 96.

Dzięki porozumieniu między prof. E. Paluchem i prof. W. Markertem ustalono, że w przypadkach ostrych zatrucí w przemyśle poszkodowani hospitalizowani będą w 9-łózkowej sali 124, którą prowadziłam jako 1/2-etatowy asystent Kliniki. Wkrótce została potwierdzona słuszność tej decyzji i potrzeba hospitalizacji ostrych zatrucí zawodowych. Następnym krokiem było zwiększenie gotowości Kliniki do hospitalizacji większej liczby zatrutych w czasie masowych zatrucí: w pobliżu Izby Przyjęć Szpitala im. Barlickiego otrzymałam pokój, w którym mieściło się 20 par noszy i zapas leków, które wówczas były stosowane w leczeniu ostrych zatrucí. Nosze były użyte 1 raz w czasie mojej pracy w Klinice, tj. w okresie 1952-1957.

Trzeba podkreślić, że w latach pięćdziesiątych kliniki Akademii Medycznej dysponowały znacznie większą liczbą etatowych łózek niż obecnie. III Klinika Chorób Wewnętrznych liczyła 174 łózka, a liczba chorych z reguły przekraczała liczbę etatowych łózek: w czasie ostrego dyżuru przyjmowaliśmy 20-30 osób wymagających natychmiastowej hospitalizacji; nie były także wyodrębnione "podspecjalizacje", toteż pacjentami Kliniki byli chorzy, którzy dziś znaleźliby się w klinikach pulmonologii, kardiologii, nefrologii, gastroenterologii, alergologii, toksykologii. Klinika internistyczna była więc szkołą wszechstronnie przygotowującą młodych lekarzy do praktycznego wykonywania zawodu.

W czasie ostrych dyżurów do wszystkich szpitali byli przyjmowani pacjenci, którzy ulegli zatruciom przypadkowym czy umyślnym.

Wśród zatrucí substancjami chemicznymi dominowały zatrucia gazem świetlnym; wśród zatrucí samobójczych najczęstsze były otrucia luminalem, sublimatem, arsenikiem, rzadziej lizolem, kwasami.

Zabiegałam wówczas o hospitalizację na sali, którą prowadziłam, tych osób, które uległy zatruciu w miejscu pracy, jakkolwiek nie zawsze te zatrucia miały charakter chorób zawodowych, np. zatrucia alkoholem metylowym, wypijanym zamiast alkoholu etylowego lub zatrucia bieluniem dodanym do kawy, przygotowanej dla pracowników.

W tym okresie poza personalną więzią między Poradnią Chorób Zawodowych a Kliniką istniały szersze powiązania z Akademią Medyczną; badaniami specjalistycznymi w Poradni Chorób Zawodowych zajmowali się asystenci tych samych klinik, które współpracowały z III Kliniką Chorób Wewnętrznych.

Wymienić należy szereg nazwisk lekarzy, którzy obecnie są profesorami Akademii Medycznej i nadal interesują się zagadnieniami medycyny pracy: prof. Antoni Prusiński, prof. Antoni Czernielewski, prof. Irena Świetliczko.

Należy też wspomnieć doc. dr hab. Alinę Wierzbowską, która przez wiele lat służyła nam swoją wiedzą z zakresu hematologii.

Badania toksykologiczne wykonywane były w Zakładzie Toksykologii, kierowanym wówczas przez dra Tadeusza Dutkiewicza.

Z chwilą otrzymania w 1957 roku jednopiętrowego budynku przy ul. Przędzalnianej na terenie ówczesnego Szpitala Miejskiego nr 1 można było połączyć w Dział Kliniczny Poradnię Chorób Zawodowych, laboratorium diagnostyczne i 30-łóżkowy Oddział Chorób Zawodowych. Mieliśmy także na mansardzie pokój biblioteczny i zebrania naukowe. Działem klinicznym kierował prof. Wacław Markert, następnie prof. Józef R. Chojnowski; rozpoczął pracę wówczas dr med. (obecnie profesor) Edward Kieć, który uzyskał specjalizację z toksykologii w okresie zawodowej służby wojskowej.

Przypomnieć należy nazwiska lekarzy asystentów, którzy przez szereg lat pracowali w Klinice: Zofia Wyszomirska, Krystyna Szyborska, Maria Kawecka, Alojzy Rybicki, Tadeusz Kuczyński, Teresa Nadratowska.

W 1958 roku rozpoczęliśmy dyżury toksykologiczne, przy czym początkowo dyżurny lekarz wykonywał sam proste badania laboratoryjne, a w razie potrzeby wzywał analityka, najczęściej względnie blisko mieszkającą dr Zofię Kariozen. Wkrótce okazał się niewystarczający dyżur analityka "pod telefonem", trzeba było wprowadzić stały dyżur tego specjalisty.

W 1961 roku cały Dział Kliniczny wraz z innymi działami Instytutu przeniósł się do wówczas dwupiętrowego budynku przy ul. Teresy 8. W tym czasie lekarze Kliniki i Poradni legitymowali się już sporym doświadczeniem; przybyli nowi pracownicy do całego Działu. Oddział Chorób Zawodowych liczył 60 łóżek: od 1966 został przekształcony w Klinikę Chorób Zawodowych.

Po moim 3-miesięcznym szkoleniu w 1961 r. w Klinice Zatruc prof. Gaultier, w Ośrodku Reanimacji u prof. Mollaret i Laboratorium Toksykologicznym prof. R. Truhaut w Paryżu została zorganizowana izba przyjęć z urządzeniami sanitarnymi niezbędnymi w czasie udzielania pierwszej pomocy - funkcjonują one nadal.

Rozpoczęliśmy zakładanie kart perforowanych z informacjami o zatruciach i udzielaliśmy informacji dotyczących postępowania w zatruciach. W tym czasie nie było jeszcze nie tylko Zakładu Bezpieczeństwa Chemicznego, ale nawet Informacji Toksykologicznej.

Działem Klinicznym i Kliniką kierował doc. Edward Kieć, następnie Kliniką od 1964 do 1969 dr med. Zofia Byczkowska. Asystentami Kliniki byli: Mirosław Stasik, który zajmował się głównie ostrymi zatruciami, a ponadto Regina Klucznik, Alicja Suliborska, Leszek Gielec, Maria Głuszcowa, Bożena Dytmar, Henryk Kuński, Zygmunt Starzyński.

W Zakładzie Diagnostyki Laboratoryjnej prowadzonym przez prof. Janusza Hanke doskonała była metodyka badań laboratoryjnych niezbędnych w diagnostyce i leczeniu zatruc. W poszukiwaniu etiologii zatruc służył nam pomocą Zakład Toksykologii, w którym jak wiadomo powstała "łódzka szkoła toksykologiczna", której twórcami są: T. Dutkiewicz, J. Piotrowski, I. Kęsy-Dąbrowska z współudziałem "młodzieży", z której wymienię parę nazwisk obecnych pracowników Instytutu: B. Trojanowska, T. Wrońska-Nofer, A. Sokal i wywodzących się z Działu Klinicznego M. Jakubowskiego i K. Antczakową. Wielu innych zasiliło swoją wiedzą i doświadczeniem inne placówki toksykologiczne lub medycyny pracy.

Współpraca Działu Klinicznego z innymi Zakładami Instytutu wyrażała się przede wszystkim wspólnym rozwiązywaniem zagadnień, a zwłaszcza "zagadek" toksykologicznych.

Ze względu na ciężkie zatrucia lekami wymagające dializy pozaotrzewniowej nawiązywaliśmy kontakt z Kliniką Wojskowej Akademii Medycznej, a dr Starzyński szkolił się w kilku ośrodkach specjalistycznych w obsłudze sztucznej nerki. Pomocą służyli nam także anestezjolodzy i neurochirurdzy w Szpitalu Klinicznym im. Barlickiego.

W okresie tym przedstawialiśmy na posiedzeniach naukowych Towarzystwa Internistów, Towarzystwa Lekarskiego, Sekcji Medycyny Pracy PTL opracowania dotyczące kazuistyki zatruć, prowadziliśmy szkolenia lekarzy i konsultacje w zakresie ratownictwa w ostrych zatruciach w przemyśle, organizowania punktów pierwszej pomocy toksykologicznej w szczególnie zagrożonych działach produkcji w przemyśle chemicznym.

Warto przypomnieć tematykę niektórych publikacji dotyczących zatruć: np. pierwszy w Polsce opis ostrych zatruć zawodowych chlorkiem metylu (w 1953 roku), pierwszy w Polsce opis klinicznego przebiegu gorączki cynkowej zawierający argumentację alergicznej patogenetycznej zmian. W ostrych zatruciach czteroeptylkiem ołowiu u ludzi poza opisem przebiegu klinicznego wykazano zmiany histologiczne w wątrobie, nerkach, mięśniu sercowym oraz zależność między lokalizacją i intensywnością zmian w narządach a zawartością trójetylku ołowiu. Zarówno w tej pracy, jak i w badaniach kinetyki wydalania chromu u człowieka po ostrym zatruciu i u zwierząt doświadczalnych, rezultaty były osiągnięte dzięki ścisłej współpracy między Kliniką a Zakładem Toksykologii i Zakładem Patomorfologii.

W innych masowych zatruciach, z objawami wskazującymi na możliwość spożycia trójortokrezyłanu fosforu, obecność tego związku wykryli koledzy z Zakładu Toksykologii w pączkach, które zostały zakopane w ogrodzie przez uczestników "biesiady" przygotowanej przy użyciu oleju skradzionego w fabryce ceraty. Detektywem, który wykopał pączki, był lekarz naszej Kliniki.

Patrząc z perspektywy lat na ten okres działalności Kliniki, w tym w zakresie ostrych zatruć, muszę podkreślić ogromne osobiste zaangażowanie pracowników Kliniki i Zakładu Diagnostyki Laboratoryjnej. Współpraca przez całą dobę, przez miesiące i lata, inicjatywa w doskonaleniu metod wykrywania trucizn w płynach ustrojowych, w powietrzu wydechowym, zdobywanie umiejętności w zakresie diagnostyki leczenia, stanowiły mocny fundament dla dalszego rozwoju, a następnie wyodrębnienia Kliniki Ostrego Zatrucia.

Z. Byczkowska

THE BEGINING OF CLINICAL ACTIVITY FOR THE TREATMENT OF ACUTE POISONINGS AT THE NOFER INSTITUTE OF OCCUPATIONAL MEDICINE, LODZ

Summary

The origins and history of clinical departments of the Nofer Institute of Occupational Medicine, Lodz were presented on the basis of the author's own recollections as well as some publications concerning the clinical and research activities related to acute poisonings. The Clinic of Acute Poisonings was at first an integral part of the III Clinic of Internal Diseases of the Medical Academy, Lodz, and was at that time (1951-57) headed by Professor W. Markert. Then in 1957 it started to operate at the Institute under the name of and jointly with the Clinic of Occupational Diseases, till 1969.

3. Бычковска

Начало клинической деятельности в области острых отравлений
в Институте медицины труда в Лодзи

Резюме

Представлена история развития клинической базы в Институте медицины труда в Лодзи, основанная на воспоминаниях автора и некоторых публикациях, описывающих терапевтическую и клиническую деятельность в области острых отравлений: в годы 1951-57 - в рамках 111 Клиники внутренних заболеваний Медицинской академии в Лодзи (Заведующий Клиникой - проф. д.м.н. В. Маркерт), а также в годы 1957-1969 - в рамках Клиники профессиональных заболеваний Института медицины труда в Лодзи.

